ולא בעבודת כוכבים אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת [א]ותנן נמי [א]כל מצוה שבתורה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת יחיד מביא כשבה או שעירה נשיא מביא שעיר משיח וב"ד מביאין פר ובעבודת כוכבים יחיד נשיא ומשיח מביאין שעירה [ב]צבור מביאים פר ושעיר פר לעולה ושעיר לחטאת מה"מ [ג]דת"ר [1]ונודעה החטאת אשר חטאו עליה רבי אומר נאמר כאן עליה ונאמר להלן [2]עליה מה להלן דבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כאן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אשכחן צבור משיח מנלן דכתיב במשיח [3]לאשמת העם הרי משיח כצבור יחיד ונשיא אתיא [4]מצות [5]מצות ולא בעבודת כוכבים אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת צבור בעבודת כוכבים יליף [6]מעיני [5]מעיני יחיד נשיא ומשיח [7]מואם נפש אחת אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח במשמע [ד]וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד תחתון מן העליון ורבנן האי סברא מנא להו נפקא להו [ה]מדמקרי ליה ר' יהושע לבריה [8]תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כל דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אשכחן יחיד ונשיא ומשיח בין בעבודת כוכבים ובין בשאר מצות צבור בעבודת כוכבים מנין אמר קרא ואם נפש וילמד עליון מתחתון אלא צבור בשאר מצות מנלן יליף מעיני מעיני ורבי האי תורה אחת מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא [ו]לפי שמצינו שחלק הכתוב בין יחידים למרובים [ז]יחידים בסקילה לפיכך ממונן פלט מרובין בסייף לפיכך ממונן אבד יכול נחלוק בקרבנותיהן תלמוד לומר תורה אחת יהיה לכם [ח]מתקיף לה רב חלקיה מהגרוניא טעמא דכתב רחמנא תורה אחת יהיה לכם הא לאו הכי ה"א נחלק מאי לייתו לייתו פר צבור בשאר מצות הוא דמייתו כשבה יחיד בשאר מצות הוא דמייתי שעיר נשיא בשאר מצות הוא דמייתי פר לעולה ושעיר לחטאת צבור בעבודת כוכבים הוא דמייתו ואלא מאי שעירה יחיד נמי היינו קרבנו איצטריך ס"ד אמינא הואיל וצבור בהוראה מייתו פר לעולה ושעיר לחטאת אינהו נמי ניתו איפכא א"נ [ט]צריך ואין לו תקנה קמ"ל א"ל לוי לרבי מאי איריא דתני ט"ו ליתני ט"ז א"ל [ט]כמדומה לי שאין לו מוח בקדקדו מאי דעתך אמו אנוסת אביו אמו אנוסת אביו פלוגתא דרבי יהודה ורבנן היא ובפלוגתא לא קא מיירי ולא והרי איסור מצוה ואיסור קדושה דפליגי רבי עקיבא ורבנן וקתני בפרקין קא אמרינן והא [י]בית שמאי מתירין את הצרות לאחין ובית הלל אוסרין [כ]בית שמאי במקום בית הלל אינה משנה והרי אשת אחיו שלא היה בעולמו

דפליגי

ולא בעבודת כוכבים. אין חייבין צבור להביא פר לעולה ושעיר לחטאת: **אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת.** כגון זיבוח וקיטור וניסוך והשתחוואה אבל מחבק ומנשק לא והך דרשא מעליה נפקא כדמפרש ואזיל: **ונאמר להלן עליה.** בחייה שהוא מופנה לדרשא: **לאשמת העם.** כלומר אשמתו כאשמת צבור: **[ולא בעבודת כוכבים].** קרבן עבודת כוכבים בפרשת שלח לך וכי תשגו[ל]: **מעיני מעיני.** מפר העלם דבר: **ואם נפש אחת.** התם כתיב בפרשת שלח לך: **מעליון.** מצבור והתם[מ] ילפינן להו מפר העלם[נ]: **תורה אחת.** לענין קרבן כתיב (א) בפר עבודת כוכבים. תורה כל התורה במשמע הוקשה כל התורה לענין קרבן לעבודת כוכבים: **מה עבודת כוכבים** (ב) **על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת.** כדכתיב התם והנפש אשר תעשה ביד רמה ונכרתה[ס] אלמא כולה פרשתא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת מישתעי: **אשכחן יחיד ונשיא ומשיח.** בהך היקישא לא משמע אלא הני דכתיב והנפש ואלו לבדן במשמע שהן יחידין דהני קראי כתיבי בפרשת ואם נפש אחת[ע] בעבודת כוכבים: **אמר קרא.** גבי יחיד ונשיא ומשיח: **ואם נפש.** וי"ו מוסיף על ענין ראשון: **וילמד עליון מתחתון.** צבור מיחידים: **יליף מעיני מעיני.** שאר מצות מעבודת כוכבים: **מרובים.** עיר הנדחת: **יכול נחלוק בקרבנותיהם.** אם עבדו בני עיר אחת עבודת כוכבים בשוגג יהו חלוקים בקרבנם שלא יביא כל אחד קרבנו שעירה כיחיד: **ת"ל כו'.** אין חלוקים מתורת יחיד אלא רוב ישראל או כולן כדכתיב ואם מעיני העדה (במדבר טו) אבל בני עיר אחת יחידים הם: **בהוראה.** היינו העלם דבר שהורו ב"ד שהעבודת כוכבים מותרת ועשו צבור על פיהם: **א"נ.** אפי' לא משכחת לה קרבן לחלק נימא לריכים הני מרובים חילוק בין יחיד וליכא הלכך אין להם כפרה קמ"ל: **אמו אנוסת אביו.** שנשאה אחיו מאביו אחרי כן ומת בלא בנים ונפלה לפני בנה לייבום: **בפלוגתא דר' יהודה ורבנן.** כדאמרי' לעיל (דף ד.) ורבי יהודה אוסר באנוסת אביו ולר' יהודה לא משכחת לה אם נופלת לפני בנה ליבום אלא לרבנן ובאנוסה ולהכי לא תנא לה דבפלוגתא לא קא מיירי: **והרי איסור מצוה ואיסור קדושה.** לקמן בפרק כיצד כו' (דף כ.) כל שאיסורה איסור ערוה לא חולצת ולא מתייבמת איסור מצוה כגון שניות מד"ס כדמפרש לקמן בפ"ב (כא.) או איסור קדושה כגון שנפלה לפניו ממזרת או נתינה שהיא בלאו חולצת ולא מתייבמת חולצת דלא אלים איסור לאו בלא כרת לאפקועי ייבום לגמרי ולא מתייבמת דהא אסורה לי'. ופליג ר"ע דאמר בפ' החולץ (לקמן דף מט.) חייבי לאוין כחייבי כריתות דקתני איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא דיש ממזר מחייבי לאוין ולר"ע אלים לאו למיפטרה בולא כלום כערוה גמור': **את הצרות.** לרת ערוה מתייבמת:

רבי

מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת. אגב שיטפיה נקט לישנא דמתני' דהוריות (דף ח.) דאיירי לעיל דשגגתו חטאת לא קיים ליה באחות אשה אלא מהכא:

בעבודת כוכבים אתיא מעיני מעיני. לא מצינו למימר אתיא מצות מצות דלכל מצות דכתיב בעבודת כוכבים איצטריך לכדדריש בספרי כל מצות זו עבודת כוכבים ששקולה כנגד כל המצות:

וילמד תחתון מעליון. וא"ת תיפוק לי דכתיב התם כרת בהדיא כדדרשי רבנן בסמוך וי"ל דלר' ההוא כרת במברך את השם דהכי כתיב את ה' הוא מגדף ונכרתה ובפ' מי שהיה טמא (פסחים דף צג:) אית לי' לרבי מגדף היינו מברך את השם:

ורבנן האי סברא מנא להו. וא"ת כולה מילתא תיפוק לי מעליה דג"ש ניתנה לידרש לכל מילי וי"ל דעליה דכתיב גבי אחות אשה וגבי חטאת לא מופנה וההוא דיבום מופנה ור"ת אומר דאפילו מופנה הסיא דאחות אשה כיון דההוא דחטאת לאו מופנה שבקינן ליה למופנה מצד אחד ודרשינן ממופנה משני צדדין כדאמרינן בהמפלת (נדה דף כב: ושם):

מה עבודת כוכבים דבר שחייבים על זדונה כרת. וא"ת ואימא מה עבודת כוכבים שחייבים על זדונה סקילה וי"ל דלא גמרינן אלא מה דכתיב בההוא קרא דלא כתיב התם אלא כרת דקסבר מגדף היינו עובד עבודת כוכבים וה"נ לרבנן דלא גמרי מה עבודת כוכבים שיש בה לאו וכרת ולא בעו לאו כיון דלא כתיב בההוא פרשה תדע דבפרק בתרא דמכות (ד' יג: ושם) ממעט פסח ומילה משום דבעינן דומיא דעבודת כוכבים דאמר רחמנא לא תעביד והני קום עשה נינהו ולא ממעט להו משום דלית בהו לאו כמו בעבודת כוכבים ומיהו לרבי דנפקא ליה חטאת מעליה בעי לאו וכרת כמו באחות אשה ואתי שפיר דבשבועות (דף יג.) דריש רבי דבפורק עול ומפר ברית ומגלה פנים אית בהו כרת ולא חשיב להו בהדי ששה ושלשים כריתות משום דלא אשכחן בהו לאו[פ]:

[צ]**ורבנן.** לית להו כרת בפורק עול ומפר[ק] ברית ומגלה פנים אלא מוקמי ג' כריתות בעבוד' כוכבים בסוף פרק ארבע מיתות (סנהדרין דף סד:) ע"כ גליון:

מאי לייתו פר כו'. קסבר דכיון שחלקם מכל חייבי מיתות ב"ד דממונן פלט חלקינן להו מכל מתכפרים וקשיא דליתו כבש או איל ואפי' איכא שום מתכפר דמייתי מ"מ הוה ליה לאקשויי:

והרי איסור מצוה ואיסור קדושה דפליגי ר"ע ורבנן. בכל דוכתי פשיטא ליה להש"ס דחייבי לאוין לר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין לאו בני חליצה וייבום נינהו כמו חייבי כריתות הכא ובהערל (לקמן דף עט:) גבי פלוע דכא וכרות שפכה ובפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נג:) ותימה לר"י דאמאי לא אמרינן נמי לר"ע דליתי עשה ולידחי לא תעשה:

בתו

מסורת הש"ס

א) הוריות ט., ב) [נ"ל וב"ד מביאים כו' כן איתא במשנה דהוריות ט.], ג) הוריות דף ח., ד) [פסחים ה. קידושין יד: ב"מ לה. שבועות י. זבחים מח. חולין עח. כריתות כב:], ה) שבת סח: [הוריות ח.], ו) הוריות ח., ז) שם, ח) [ברכות טו: וש"נ], ט) [מנחות פ:], י) לקמן יג. [ודף כז. עדיות פ"ד מ"ח], כ) [ברכות לו: בילה יא:], ל) [במדבר טו], מ) [הוריות ח.], נ) [ויקרא ד], ס) [במדבר טו], ע) [שם], פ) [וע"ע תוס' יומא פו.], צ) גליון, ק) עיין מהרש"א,

◆

תורה אור השלם

1. וְנוֹדְעָה הַחַטָּאת אֲשֶׁר חָטְאוּ עָלֶיהָ וְהִקְרִיבוּ הַקָּהָל פַּר בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת וְהֵבִיאוּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא ד יד
2. וְאִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ: ויקרא יח יח
3. אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם וְהִקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פַּר בֶּן בָּקָר תָּמִים לַייָ לְחַטָּאת: ויקרא ד ג
4. אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כב
   וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֹׂתָהּ אַחַת מִמִּצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כז
5. וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל וְעָשׂוּ אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁמוּ: ויקרא ד יג
6. וְהָיָה אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה נֶעֶשְׂתָה לִשְׁגָגָה וְעָשׂוּ כָל הָעֵדָה פַּר בֶּן בָּקָר אֶחָד לְעֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַייָ וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּת: במדבר טו כד
7. וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִשְׁגָגָה וְהִקְרִיבָה עֵז בַּת שְׁנָתָהּ לְחַטָּאת: במדבר טו כז
8. הָאֶזְרָח בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם לָעֹשֶׂה בִּשְׁגָגָה: וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּיָד רָמָה מִן הָאֶזְרָח וּמִן הַגֵּר אֶת יְיָ הוּא מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמָּהּ: במדבר טו כט-ל

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תורה וכו' כתיב בפרשת עבודת כוכבים: (ב) ד"ה מה עבודת כוכבים דבר כצ"ל ותיבת על נמחק:

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"א מהל' שגגות הל' א ב ד:

לה ב מיי' פ"ד מהלכות ע"ז הלכה ג:

◆

תוספות ישנים

מאי נחלוק דמשמע קרבן משונה לייתי פר לצור בשאר מצות הוא דמייתי. וא"ת ולימא לייתי כבש או איל דליתיה באינך וי"ל דאין לנו לבדות מדעתנו קרבן חדש. וא"ת א"כ למה לו להאריך כדקאמר לייתי פר כו' הו"ל למפרך מאי נחלוק אי לייתי קרבן דאיתיה במקום אחר אין זה נחלוק ואי מייתי קרבן דליתיה בשום מקום אין לנו לבדות מדעתנו וצ"ע:

◆

מוסף רש"י

תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה. בעבודת כוכבים משתעי קרא, דתניא בספרי ר"ש אומר בעבודת כוכבים הכתוב מדבר שנאמר כי דבר ה' בזה שבזה על דבור ראשון שנאמר בו אנכי ה' אלהיך ולא יהיה לך אלהים אחרים על פני (הוריות ח.). **הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים.** קרבנות של שגגות של כל עבירות לשל ע"ז, מה ע"ז קרבן שלה אינו בא אלא על עבירה גמורה שחייב על זדונו כרת, דסמיך ליה והנפש אשר תעשה ביד רמה ונכרתה, אף כל התורה אין מביאין חטאת אלא על דבר שזדונו כרת (שבת סט.). **אשכחן יחיד נשיא ומשיח.** דכתיב ואם נפש וכתיב תורה אחת יהיה לכם והנפש אשר תעשה ביד רמה, דיחיד ונשיא ומשיח בכלל ואם נפש אחת (הוריות ח.). **וילמד עליון מתחתון.** דכתיב בפרשה למעלה וכי תשגו דהיינו צבור וילמד מתחתון מואם נפש, מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצות, דגבי יחיד הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים, אף צבור אין חייבין אלא בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצות (שם). **יכול נחלוק בקרבנותיהן.** דכי היכי דחלוק צבור מיחידים דקרבן צבור בעבודת כוכבים לא דמי לשום קרבן יחיד, ה"נ נחלוק בקרבנותיהם דלהוי חלוק דמרובין שעשו שוגגין דעיר הנדחת דלא להוי דמי לעולם לשום קרבן לא לצבור ולא ליחיד, תלמוד לומר תורה אחת. דעיר הנדחת דשוגג כיחידים דמו ומייתי כל חד וחד שעירה כיחיד (שם). **מאי לייתו.** אנשי עיר הנדחת רבים דבסייף, לייתו פר צבור בשאר מצות הוא דמייתו. ולא הוי חלוק, וכ"ש דבעינן חלוק בין אנשי עיר הנדחת לצבור דהא אין צבור נעשין עיר הנדחת כלל (שם). **יחיד נמי היינו קרבנו.** ולא הוי חלוק (שם). **אצטריך.** תורה אחת דס"ד וכו' אי נמי צריך. לחלוק בקרבן, ואין לו תקנה. לעיר הנדחת בשוגג דאי אפשר לחלוק, קמ"ל, תורה אחת, דמייתי כל חד שעירה כיחיד (שם).